

**«Я ЛЮБИЛ ПРИРОДУ, НО В УБРАНСТВЕ РОСКОШНОМ»: ПРИРОДАТА
В АВТОБИОГРАФИЧНОТО ПОВЕСТВОВАНИЕ НА КНЯЗ И. М. ДОЛГОРУКОВ
(1764–1823)**

Ребека Джили

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме: Предмет на статията е анализът на представянето на природата в мемоарната проза на княз И. М. Долгоруков (1764–1823), значима фигура от руския културен свят от края на XVIII и началото на XIX век. В епохата на сантиментализма и романтизма се развива нов подход към природата и иновативна реторика за нея. Важни източници за реконструиране на тяхното въздействие в обществото и литературата са его-документите. Изследването цели да представи как тези промени в отношението към природната среда и някои разпространени топови и клишета за нея се използват в автобиографията на И. М. Долгоруков, чиято поетика е повлияна от новия културен климат. Мемоарната проза на този автор дава ценна информация за отношението към природата в социалните практики на тогавашното руско дворянство.

Ключови думи: природа, И. М. Долгоруков, мемоаристика, руска литература, руско дворянство

**“I LOVED NATURE, BUT IN A LUXUROUS GUISE”: NATURE IN THE AUTOBIOGRAPHICAL
NARRATIVE OF PRINCE I. M. DOLGORUKOV (1764–1823)**

Rebecca Gigli

Sofia University “St. Kl. Ohridski”

Abstract: The theme of this article is the analysis of the representation of nature in the autobiographical prose of Prince I. M. Dolgorukov (1764–1823), an interesting figure in the Russian cultural scene of the late 18th and early 19th centuries. In the Age of Sensibility, a new approach to nature and an innovative rhetoric about it developed. Important sources for reconstructing their impact on society and literature are ego-documents. This analysis aims to present how these changes towards the natural environment and some common topoi and clichés about it are used in I. M. Dolgorukov’s autobiography, which is influenced by the poetics of the new cultural context. The self-writing of this author provides precious information about the role of nature in the social practices of the Russian nobility of the time.

Keywords: Nature, I. M. Dolgorukov, Memoirs, Russian Literature, Russian Nobility

През последните години в обществото се наблюдава все по-широко осъзнаване на проблемите, свързани с природата¹. Друг период, в който има подобна съществена промяна в

---

¹ В академичния свят има нови интерпретативни направления, които поставят темата за връзката между човека и околната среда в центъра на своя интерес. Например екокритиката е културна и литературна теория, която анализира въпроси, свързани с екологията, в литературата, изкуството, философията и др. За основополагащ текст на екокритиката се смята книгата на Р. Карсън “Silent Spring” (Carson, R. *Silent Spring*. – Boston: Houghton Mifflin, 1962). През 90-те години на миналия век са били основани и асоциация (ASLE – Association for the Study of Literature and Environment) и специализирани списания, като например “ISLE (Interdisciplinary Studies

отношението към природния свят е краят на XVIII и началото на XIX век. В тази епоха Европа и дори „екзотичната“ Русия са завладени от „манията по природата“, разпространена от сантиментализма и ранния романтизъм². От една страна, в прозата и поезията пейзажните описания заемат по-видно място и природните елементи започват да играят важна роля в развитието на сюжета на литературните произведения. От друга страна, този интерес се отразява и в ежедневието на хората, които се стремят да възстановят „връзката с естествената действителност“ с редица нововъведения в начина на живот. Важни източници за реконструиране на въздействието на тази нова реторика са его-документите. Тези текстове дълго са били в периферията на вниманието на академичната общност³, но днес са обект на подновено внимание. Освен че предоставят ценна информация за дадена култура, те същевременно показват как културният контекст неизбежно влияе върху автора на его-документа и неговото писане. Имайки предвид всичко това, целта на тази статия е анализът на представянето на темата за природата в мемоарната проза на кн. И. М. Долгоруков (1764–1823), който е значима фигура в Руската империя от края на XVIII и началото на XIX век. Той принадлежи към един от най-старите родове на московското дворянство⁴. Започвайки службата си в армията, И. М. Долгоруков скоро предпочита да премине към административна кариера⁵. Неговият опит в руския бюрократичен свят не е особено успешен, тъй като службата за него се превръща в истинско мъченичество. По-голямо удовлетворение получава от литературната си дейност. И. М. Долгоруков пише стихове и пиеси, които са популярни сред тогавашната публика. Освен това той е плодовит автор на мемоарна и автобиографична проза, експериментиращ с най-разнообразни жанрове на „писането за себе си“. В неговия репертоар има военен дневник за Руско-шведската кампания⁶, мемоари⁷ и пътеписи⁸. Централно място в неговата мемоарна проза заема

---

in Literature and Environment)” и “The Ecocriticism Reader”. За обзор по темата, вж. **Garrard, G. *Ecocriticism***. – New York: Routledge, 2012.

² Има много дискусии относно разликите и периодизацията на тези две културни, литературни и художествени течения. В настоящата статия не се правят особени разграничения между тях, тъй като и двете са обединени от една и съща нова „чувствителност“ към природата. За преглед на различните позиции по проблема за връзката между сантиментализма и романтизма в Русия вж. **Кочеткова, Н. Д. *Литература русского сентиментализма***. – Санкт-Петербург: Наука, 1994, с. 3–23.

³ Дълго време его-документите са се смятали за обикновени източници, където да се намерят любопитни факти и историческа информация. Едва от втората половина на XX век се появяват първите важни приноси, в които автобиографии, мемоари, дневници и др. започват да се считат за истински литературни текстове, достойни да бъдат интерпретирани. Сред първите изследователи, допринесли за тази промяна на визията, можем да споменем Ж. Гюсдорф и Ф. Лъжон.

⁴ Много членове на рода Долгорукови са влиятелни и мощни фигури в двора и армията. Но тяхната икономическа и политическа власт, достигнала своя връх по време на краткото царуване на Петър II (1715–1730), завършва при императрица Анна (1693–1740).

⁵ Той става вицегубернатор в Пенза (1791–1796) и губернатор във Владимир (1802–1812).

⁶ Текстът е запазен само частично в ръкописна форма, см. ОРКиР НБ МГУ. 1 Р.к. 175. Рук. 41 и 42.

⁷ Особено интересно е неговото произведение „Капище моего сердца, или Словарь всех тех лиц, с коими я был в разных отношениях в течение моей жизни“. Това е особен календар, в който всеки ден от годината е посветен на литературен портрет на човек, срещнат от автора през живота му, вж. **Долгоруков, И. М. *Капище моего сердца, или Словарь всех тех лиц, с коими я был в разных отношениях в течение моей жизни***. – Москва: Наука, 1997.

⁸ В тях той описва своите пътувания до Нижни Новгород и украинските земи: **Долгоруков, И. М. *Славны бубны за горами или Путешествие мое кое-куда 1810 года***. – Москва: Университетская типография (Катков и К), 1870; **Долгоруков, И. М. *Журнал путешествия из Москвы в Нижний 1813 года***. – Москва: Университетская типография (Катков и К), 1870 и **Долгоруков, И. М. *Путешествие в Киев в 1817 году***. – Москва: Университетская типография (Катков и К), 1870.

автобиографията му, озаглавена „Повесть о рождении моем, происхождении и всей жизни“⁹, на чието писане И. М. Долгоруков посвещава целия си съзнателен живот. Този текст, вдъхновен от бащин съвет и от примера на неговата баба, Н. Б. Долгорукая¹⁰, разказва основните епизоди от съществуването на писателя година по година. Тази характеристика доближава неговата автобиография до модела на летописа, но „Повесть“ представя много иновативни елементи¹¹. Неслучайно А. Г. Тартаковски твърди, че това произведение бележи важен етап от процеса на „самосознание на личността“¹² в руската мемоаристика¹³. Въпреки това текстът остава непубликуван дълго време. Някои откъси са били печатани още през XIX век в различни списания¹⁴, а пълното издание на „Повесть“ се реализира едва в началото на ХХI век в серията „Литературные памятники“. Обемните записки на И. М. Долгоруков, които авторът в типичния „автобиографичен пакт“¹⁵ посвещава на децата си, може да се счита за истинска „енциклопедия“ на руския дворянски живот от XVIII век. В нея, както и в неговите други его-документи, писателят събира своите мнения и виждания за най-различни аспекти на съвременната действителност и общество, които допринасят и за изграждането на собствения му автобиографичен „Аз“.

В контекста, в който живее И. М. Долгоруков, меланхолична поезия на Е. Йънг, идилиите на С. Геснер, идеите на Ж. Ж. Русо и в Русия произведенията на Н. М. Карамзин¹⁶ коренно променят начина, по който хората се отнасят към природната реалност. Идиличните селски образи и новите, „възвишени“ типове пейзажи са обект на човешка адмирация, будят емоции и дават утешение. И. М. Долгоруков не остава безразличен към новия културен климат и много от топосите и клишета, характерни за литературата на сантиментализма и романтизма може да се намерят най-често в неговите пътеписи. В тях авторът се спира на описанието на градини, паркове, пейзажи, залежи, руини и др., подчертавайки с патетични възклицания възхищението си от природните красоти на Руската империя¹⁷. Интересно е, че

---

⁹ Оттук нататък само „Повесть“. Текстът се цитира в оригинал на руски език по следното издание: Долгоруков, И. М. *Повесть о рождении моем, происхождении и всей жизни. В 2-х тт.* – Санкт-Петербург: Наука, 2004–2005. Препратките към томове и страниците са посочени в скоби.

¹⁰ Н. Б. Долгорукая (1714–1777) е автор на един от първите руски женски автобиографични текстове. Нейните мемоари (Долгорукая, Н. Б. *Своеручные записки княгини Натальи Борисовны Долгорукой дочери г. фельдмаршала графа Бориса Петровича Шереметева.* – Санкт-Петербург: Тип. Сириус, 1913), за чието първо публикуване през 1810 г. допринася самият И. М. Долгоруков, разказват историята на нейната трагична съдба. Нейните спомени за репресиите и заточението на нейното семейство имат голям успех сред тогавашните „чувствителни“ читатели.

¹¹ Например, влиянието на „Изповедите“ на Ж. Ж. Русо (1712–1788) е очевидно в декларираното намерение на И. М. Долгоруков да каже цялата истина за себе си, без да крие своите грешки и недостатъци.

¹² Цитатите са преведени от автора на статията.

¹³ Тартаковский, А. Г. *Русская мемуаристика XVIII — первой половины XIX века. От рукописи к книге.* – Москва: Наука, 1991, с. 77.

¹⁴ Страници на „Повесть“ са публикувани в сп. „Москвитянин“, „Русская старина“, „Русский архив“ и „Русский библиофил“ (Жузецова, Н. В. *Текстологические принципы издания.* – В: Долгоруков, И. М. *Повесть о рождении моем...*, с. 728–729).

¹⁵ „Автобиографичен пакт“ е известното определение, предложено от Ф. Лъжон, за да опише особенния договор, който се създава между автора на его-документ и неговия читател, вж. Lejeune, Ph. *Le pacte autobiographique.* – Paris: Seuil, 1975.

¹⁶ Н. М. Карамзин (1766–1826) със своите повести и *Письма русского путешественника* е сред първите, които въвеждат ново представяне на природата и пейзажа в Русия. Следи от влиянието на Карамзиновата проза могат да бъдат намерени в его-документите на И. М. Долгоруков. Интересно е, че в своя особен календар мемоаристът посвещава един от своите литературни портрети на известния писател, с който има и кратка размяна на писма (Долгоруков, И. М. *Капище...*, с. 251–252)

¹⁷ Например, „О натура! какъ ты очаровательна! Тебя ни что не замѣняетъ во вселенной, а ты все въ ней красишь и дѣлаешь любезнымъ; съ тобой и горе сносно“ (Долгоруков, И. М. *Славны бубны...*, с. 25).

самият писател идентифицира литературните образци, с които съпоставя и преценява тези природни картини: „Здѣсь можно видѣть на яву плѣнительные вымыслы Геснера, Томсона и Делиля¹⁸, сих безсмертныхъ пѣвцовъ природы“¹⁹. Затова понякога не крие разочарованието си, когато пейзажът не отговаря на очакванията му:

Горы на дорогѣ и около ея должны были бы, кажется, образовать разныя картины, овраги, пропасти и все, что нравится въ романахъ. Здѣсь ни чего этого нѣтъ, ни малѣйшей разновидности; сухая повсюду единообразность въ предметахъ²⁰.

В други случаи природата решително надминава фикцията и природният свят се оказва дори по-впечатляващ от пейзажите на готическите романи:

Никогда, никогда Громоклеи [място в степта] я не забуду. Вы, которые такъ восхищаетесь луной и ея свѣтомъ, любите читать страшныя повести Г-жи Радклифъ! Хотите ли познать ужасы месячной ночи? Испытайте то же, что я; велите привезти себя туда, отпечь вашу карету, лягте въ ней соснуть, и повѣрьте, что нѣтъ ни чего тошнѣе, какъ ударение месячныхъ лучей, когда все, насъ окружающее, пусто, уныло и бесплодно!²¹

Коментариите за естествения свят могат да бъдат намерени и в „Повестъ“. В нея видяното за първи път море, водопадите на Нарва или дори обикновен изгрев или залез будят удивление у него:

Нигде разум человеческий не същезет такой сладкой мечты, какую тут вид естественной картины подарит сердцу чувствительному и при восходе солнца, и при закате его. Я здесь часто забывал в размышленияхъ разнородныхъ, откуда и куда еду, и где я (Том 1, с. 583–584)²².

Въпреки това, четейки страниците на автобиографията, става очевидно, че в живота на дворянина от онова време природата много по-често се асоциира с паркове и градини²³. Както свидетелства „Повестъ“, през този период все по-популярна става „английската градина“, която предпочита създаването на живописни и пейзажни пространства за разликата от симетричните и регулярни „френски градини“²⁴. Това не означава, че човешката намеса липсва в тях. И. М. Долгоруков описва английски градини и паркове, обогатени с

---

¹⁸ С. Геснер (1730–1788) е швейцарски поет, постигнал международна известност благодарение преди всичко на своите идилии. Дж. Томсон (1700–1748) е шотландски поет, известен с цикъла си стихове „The Seasons“. Ж. Делил (1688–1768) е друг от модните автори на дадения период. Френският поет е автор на поема за природата, озаглавена „L'Homme des champs“, и в текстовете си често възпява съчетанието между природата и човека.

¹⁹ Долгоруков, *Журнал путешествия...*, с. 70.

²⁰ Долгоруков, *Славны бубны...*, с. 19.

²¹ *Ibid.* с. 108.

²² И. М. Долгоруков също описва необикновените атмосферни явления, на които става свидетел. Например, той разказва за последствията от ужасна буря (Том 1, с. 502–503) или за гледката на метеор, възприет като предзнаменование за тежки събития (Том 1, с. 391).

²³ И в своите пътеписи И. М. Долгоруков обръща специално внимание на описанието на тези места.

²⁴ Разпространението на английската градина в Русия е благоприятствано и от пристрастието на самата Екатерина II към нея. Всъщност в писмо до Волтер императрицата критикува френските градини в полза на новата английска мода (цит. по Орлов, Г. Ю. Дворянские усадьбы. – *История и современность*, 2013, № 1, с. 144). Самият И. М. Долгоруков, в съответствие с вкусовете на времето казва, че предпочита английските градини. За преглед на историята на парковете и градините може да се цитира Turner, T. *Garden History: Philosophy and Design*. – New York: Spon Press, 2005.

вълшебни фонтани, скулптури и други художествени произведения. За него първенството по великолепие и красота принадлежи на парковете и градините на императорските резиденции Царское село и Петерхоф. В същото време той свидетелства как много богати и влиятелни личности от двора не пестят средства, за да обогатят своите „зелени кътчета“ в имененията си²⁵. И. М. Долгоруков изобразява тези места като пунктове за социализация, където дворянството (и не само) може да се посвети на обичаните разходки и различни развлекателни дейности. Но природата за дворянина от онова време означава преди всичко живот на село, много често в известната руска „усадьба“²⁶. И. М. Долгоруков е един от многото аристократи, които, особено през лятото, намират убежище в селските имения. Както отбелязва Ю. М. Лотман, в руската дворянска култура от XVIII век „определени пространства дефинират стилистични константи на поведение“²⁷. Тогавашната реторика представя селския свят като реалност, в която човекът може да се върне към един „естествен“ начин на живот. Неслучайно в „Повест“ И. М. Долгоруков отбелязва, че на село разговорите стават по-откровени и много по-малко се спазва социалният етикет. От друга страна, „селският живот“, описан в „Повест“ (и в пътеписите), е далеч от романтичното и сантиментално „потопяне“ в природата. По-скоро той се характеризира с чести посещения при познати, празненства, балове, театрални представления и различни други забавления. Но И. М. Долгоруков е наясно, че развлекателният „естествен живот“ е много по-различен от „истинската“ реалност на селото. Според него

Не надобно под словом сим разуметь тех прекрасных и увеселительных загородных домов, в которых можно не скучнее Москвы и Петербурга круглый год прожить. Это не деревня. Они пользуются сим названием потому только, что находятся за заставами, в прочем это те же городские дома, в которые хозяин привозит с собою на несколько недель хорошей погоды все забавы и увеселения городские. Там не видишь ни черного крестьянина, у которого все суставы одеревенели от плуга или сохи, не услышишь дикого крика галок, ворон, грачей и всех этих траурных сельских жителей; там не встретишь смешанного стада [...], по следам которого везде воняет; там не закоптишь глаз в густом дыму овина и в ночной прогулке не озаришься сквозь маленький кусочек зеленого стекла лучиною в огне. Все эти предметы тебя ожидают непременно в деревне, ты должен к ним приготовиться (Том 1, с. 182).

²⁵ Например, той описва великолепието, с което влиятелна личност от онова време е украсявала селското си имение: „Деревня его была тогда уже прекрасная, устроена наилучшим образом; аглинский сад, прочищенный в осьмидесяти десятинах старого леса в такой стороне, где на горизонте двухсот верст вокруг человеческий глаз не встречает ниже прута, такую представил нам диковинку, от которой пришел бы в изумление и тот, кто видал больше нашего. Почасту в этом саду встречали мы разного убранства и архитектуры домики, из коих каждый имел свое особенное название, всякая тропинка имела свое имя, назначенное на жестяной доске, вделанной у входа в оную в нарядный столбик. Под именем «Цесаревичева просека» открывалась глазам нашим преширокая дорога с триумфальными воротами; были и другие просеки под именем «Нелидовского», «Марии Антуанет», в честь которой приготавливалась и пирамида с бронзовою доскою и на ней надпись. Из мелких строений нравилась хозяину больше всех галерея, называемая «Вместилищем чувств вечных»; в ней на четырех дверях были вензеля, как догадывался я, пленивших его некогда женщин“ (Том 1, с. 299–300).

²⁶ „Усадьба“-та (имението) е истински мит на руската култура, който е увековечен от произведенията на класици на руската литература като И. С. Тургенев, А. П. Чехов и др. В „Повест“ може да се види процеса на утвърждаване на феномена на „усадьба“-та, който достига апогея на своя успех през XIX век. През последните години вниманието на много изследователи е привлечено от това руско културно явление. Днес съществува група, посветена на изучаването на руската „усадьба“ (ОИРУ – Общество изучение русской усадьбы). Литературата по тази тематика е много богата. Сред различните книги тук даваме като пример **Щукин**, В. Г. *Миф дворянского гнезда. Геокультурологическое исследование по русской классической литературе*. – Kraków: Jagellonian University Press, 1997.

²⁷ **Лотман**, Ю. М. *Избранные статьи в трех томах. Том 1*. Таллинн: Александра, 1992, с. 253.

Това, което прави особено впечатление в автобиографичното повествование на И. М. Долгоруков, е трансформацията в представянето на природата. Както самият автор признава, като млад човек великолепието на градския живот е било много по-привлекателно за него от тишината на природния свят: „Натура прекрасна, но она молчит. С людьми я говорю, и они меня понимают“ (Том 1, с. 70). И все пак, тази първоначална позиция скоро започва да се променя. Под влияние на модата и популярните романи на сантиментализма и романтизма, в своята автобиография авторът започва да придава друго значение на темата за природата, която придобива нова роля в създаването на неговия автобиографичен мит. Той се представя като типичен „чувствителен герой“, който търси убежище от любовните си мъки. Тъй като в литературата от онова време „природата обикновено отразява душевното състояние на героите, понякога, напротив, противопоставя го, но винаги е свързана с него“²⁸, И. М. Долгоруков също използва този мотив. Интересното е, че в неговия автобиографичен наратив природата често е в контраст с чувствата му. Това се случва например, когато преждевременно умира първата му жена Евгения. След дълга и студена зима природата се събужда в целия си блясък, но траурът не му позволява да оцени това великолепно зрелище, което само усилва неговата тъга:

Лишь только удалилась от нас блаженная душа ее [на Евгения], как взошла прекраснейшая и первая летняя заря на горизонт вещественного мира. [...] [А] мне красота природы была в тягость. Она удваивала муку мою. Правда, что весна – тяжелое время для несчастных (Том 1, с. 629).

Ако в този случай природата е в противоположност с емоционалния свят на автора, в „Повест“ тя е представена и като утешителка. За И. М. Долгоруков, именно нейната успокоителна роля става важна по време на службата му и най-вече след унижителния край на неговата кариера: „я бы совсем потерялся, если б весна не оперила меня снова и не принесла мне естественных удовольствий, коих природа не лишает и в темницах“ (Том 2, с. 258). След оттеглянето си от публичния живот, И. М. Долгоруков се представя като човек, който цени градинарството²⁹, малките удоволствия на природата и нейната тишина, която го придружава в четенето и вдъхновява писането му. Всичко това го кара да създаде истинска възхвала на уединението, което гарантира природата³⁰. И все пак, доминиращата мания по нея не го завладява напълно. Ако „естественният“ живот предлага много предимства, авторът не пропуска да подчертае неговите отрицателните страни. Първият проблем се отнася до скуката. През есенните и зимните месеци за дворянин, любител на забавленията, е много трудно да намери приятен начин да прекара времето си: „Мы [...] старались убивать время, всего более страшась скуки, сего неизлечимого припадка в деревне, когда природа уже

²⁸ Кочеткова, *Литература русского сентиментализма*, с. 218.

²⁹ „Любя быть чем-нибудь занят, я употребил свои досуги на украшение сколь мог своего сада, работал в нем сам, насаждал цветы и растений“ (Том 2, с. 374).

³⁰ „Ах! Как оно [уединение] мило в некоторое время дня, даже необходимо! Быть все с людьми наскучит. Принуждение беспрестанное мыслей и чувств отягощает жизнь нашу, она нигде так не полна прямых отград душевных, как там, где человек один, один в природе, рассматривая круг своих идей, очищая малейшее движение сердца, относит все к первобытной причине, славит Бога, пленяется натурой и дышит под одним ее влиянием“ (Том 1, с. 692). Любопитно е, че в своя пътепис, посветен на пътуването му до Киев през 1817 г., И. М. Долгоруков критикува идеализацията на „уединението“ и представя този избор като напълно ирационален (Долгоруков, *Путешествие в Киев...*, с. 42–45).

мертвец и лист валится“ (Том 2, с. 401). Освен това, животът сред природата може да бъде пълен с опасности. И. М. Долгоруков стига до извода, че „от излишней осторожности, которой требует от нас деревенская жизнь, наполненная разных [...] страхов, теряются почти все драгоценные ее в природе наслаждения“ (Том 2, с. 403).

Тези възгледи са само отчасти противоречиви. Може да се каже, че И. М. Долгоруков остава верен на себе си. За него природата несъмнено е източник на изумление и удоволствия, но за да бъде оценена напълно, трябва да има следи от човешка намеса. Както пише по време на своето пътуване до Одеса: „Натуру я осмѣлюсь уподобить здоровой и прекрасной женщи́нѣ, которая еще не одѣлась; а роскошь есть ея туалетъ, ея убранство“³¹.

В заключение, този анализ подчертава как новият интерес и подход към природата на сантиментализма и романтизма оставят следа и в мемоарната проза на И. М. Долгоруков. В неговите пътеписи има много клишета, топоси, чрез които авторът възхвалява чудото на естествената реалност. В „Повесть“ писателят показва, че градините, парковете и животът на село стават неразделна и незаменима част от съществуването на дворянина от онова време. Освен това в „Повесть“ темата за природата е не само обект на размишления, но в същото време е използвана от писателя за създаването на собствения му автобиографичен „Аз“ и за драматизирането на някои значими епизоди от живота му. Но, въпреки че все повече той цени природния свят, неговото пристрастие винаги е към една природа, в която не липсват великолепия и забавления. Използвайки думите на И. М. Долгоруков: «Я любил природу, но в убранстве роскошном» (Том 1, с. 181).

БИБЛИОГРАФИЯ

Долгорукая, Н. Б. *Своеручные записки княгини Натальи Борисовны Долгорукой дочери г. фельдмаршала графа Бориса Петровича Шереметева.* – Санкт-Петербург: Тип. Сириус [Dolgorukaya, N. B. *Svoyeruchnyye zapiski knyagini Natal'i Borisovny Dolgorukoy docheri g. Fel'dmarshala grafa Borisa Petrovicha Sheremeteva.* – Sankt-Peterburg: Tip. Sirius], 1913.

Долгоруков, И. М. *Славны бубны за горами или Путешествие мое кое-куда 1810 года.* – Москва: Университетская типография (Катков и К) [Dolgorukov, I. M. *Slavny bubny za gorami ili Puteshestviye moye koe-kuda 1810 goda.* – Moskva: Universitetskaya tipografiya (Katkov i K)], 1870.

Долгоруков, И. М. *Журнал путешествия из Москвы в Нижний 1813 года.* – Москва: Университетская типография (Катков и К) [Dolgorukov, I. M. *Zhurnal puteshestviya iz Moskvy v Nizhniy 1813 goda.* – Moskva: Universitetskaya tipografiya (Katkov i K)], 1870.

Долгоруков, И. М. *Путешествие в Киев в 1817 году.* – Москва: Университетская типография (Катков и К) [Dolgorukov, I. M. *Puteshestviye v Kiev v 1817 godu.* – Moskva: Universitetskaya tipografiya (Katkov i K)], 1870.

Долгоруков, И. М. *Капище моего сердца, или Словарь всех тех лиц, с коими я был в разных отношениях в течение моей жизни.* – Москва: Наука [Dolgorukov, I. M. *Kapishche moyego serdtsa, ili Slovar' vseh tekh lits, s koimi ya byl v raznykh otnosheniyakh v techeniye moyey zhizni.* – Moskva: Nauka], 1997.

Долгоруков, И. М. *Повесть о рождении моем, происхождении и всей жизни. В 2-х тт.* – Санкт-Петербург: Наука [Dolgorukov, I. M. *Povest' o rozhdenii moyem, proiskhozhdenii i vsey zhizni. V 2-kh tt.* – Sankt-Peterburg: Nauka], 2004–2005.

Кочеткова, Н. Д. *Литература русского sentimentalizma.* – Санкт-Петербург: Наука [Kochetkova, N. D. *Literatura russkogo sentimentalizma.* – Sankt-Peterburg: Nauka], 1994.

³¹ Долгоруков, *Славны бубны...*, с. 110.

Кузнецова, Н. В. Текстологические принципы издания. – В: Долгоруков, И. М. *Повесть о рождении моем, происхождении и всей жизни. В 2-х тт.* – Санкт-Петербург: Наука [Kuznetsova, N. V. Tekstologicheskiye printsipy izdaniya. – V: Dolgorukov, I. M. *Povest' o rozhdenii moyem, proiskhozhenii i vsey zhizni. V 2-kh tt.* – Sankt-Peterburg: Nauka], 2004, p. 721–738.

Лотман, Ю. М. *Избранные статьи в трех томах. Том 1.* – Таллинн: Александра [Lotman, Yu. M. *Izbrannyye stat'i v trekh tomakh. Tom 1.* – Tallinn: Aleksandra], 1992.

Орлов, Г. Ю. Дворянские усадьбы. – *История и современность* [Orlov, G. Yu. Dvoryanskiye usad'by. – *Istoriya i sovremennost'*], 2013, № 1, p. 140–149.

Тартаковский, А. Г. *Русская мемуаристика XVIII — первой половины XIX века. От рукописи к книге.* – Москва: Наука [Tartakovskiy, A. G. *Russkaya memuaristika XVIII — pervoy poloviny XIX veka. Ot rukopisi k knige.* – Moskva: Nauka], 1991.

Щукин 1997, В. Г. *Миф дворянского гнезда. Геокультурологическое исследование по русской классической литературе.* – Kraków: Jagellonian University Press [Shchukin 1997, V. G. *Mif dvoryanskogo gnezda. Geokul'turologicheskoye issledovaniye po russkoy klassicheskoy literature.* – Kraków: Jagellonian University Press], 1997.

BIBLIOGRAPHY

Carson, R. *Silent Spring.* – Boston: Houghton Mifflin, 1962.

Garrard, G. *Ecocriticism.* – New York: Routledge, 2012.

Lejeune, Ph. *Le pacte autobiographique.* – Paris: Édition du Seuil, 1975.

Turner, T. *Garden History: Philosophy and Design.* – New York: Spon Press, 2005.

Rebecca Gigli, PhD student

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

ORCID ID: 0000-0003-2144-0382

E-mail: rebeccagigli.19@gmail.com